

અનોખો ફરિયાવર!

બેટા, ગુડમોર્નિંગ! આ પત્ર વાંચતી હોય ત્યારે સવાર ન ય હોય, પણ મેં વિચાર્યું કે મારી લાડકી પરણીને ચાલી જશે પછી અમને બંનેને એકબીજા વગર ગમશે નહીં તો એનો ઉપાય શો કરવો? હું મળવા આવું કે તું આવે એવું બને, પણ એવું કેટલી વાર? મારાથી તો એમ વારંવાર અવાય નહીં, દીકરીના ઘરનું પાણી ય ન પીવાય એવી માન્યતા પાછળનું કારણ એટલું જ કે દીકરીનું કેં લેવાય નહીં, એને તો દેવાય. લગ્નવિધિમાં પણ એનું ધ્યાન રખાયું છે. બહેનના પાલવમાં ભાઈ જવતલ આપે છે એ એક પ્રતીક છે. ભાઈએ બહેનને આપીને રાજી થવાનું. આનું કારણ એ પણ હશે કે પહેલા પિતાની પ્રોપર્ટી પર પુત્રીનો અધિકાર કાયદા દ્વારા રક્ષિત નહોતો. દીકરીઓ એવો અધિકાર માગતી પણ નહીં. આથી જ જુદા જુદા પર્વે કે પ્રસંગે દીકરીને, જમાઈને, એનાં બાળકોને, સાસરિયાંને કેંક આપવાનો રિવાજ હતો. આજે હવે એવું નથી. દીકરીને કાયદાએ જ અધિકાર આપ્યો છે. દીકરા-દીકરી વચ્ચેનો ભેદ ભૂંસવાનો આ એક નક્કર પ્રયાસ છે, પણ હું તારા ઘેર વારંવાર ન આવું એ તો તારી મમ્મીનો જ આદેશ... એ કહે કે દીકરી નવા વાતાવરણમાં જઈને ત્યાં ગોઠવાતી હોય એ સમય કપરો છે. ઘણું છોડવું પડે, નવું સ્વીકારવું પડે. એમાં અણગમતું - હોય એને ગમાડવું પડે. આવા સમયે એનું મન આસપાસમાં આધાર શોધતું હોય.

તને ચાલતાં શીખતા વાર લાગી એના કારણમાં મમ્મી મને જવાબદાર ગણે છે. તું સહેજ ડગમગે કે હું દોડીને પાસે આવી જાઉં ને તું મારો હાથ પકડી લે. મમ્મી ખૂબ ચિડાય. કહે કે, 'આવું કરશો તો એ જાતે ચાલતાં જ નહીં શીખે. પછી ફરજો તેડી તેડીને!' ને હું ય મનોમન મમ્મીની વાત સાથે સંમત થતો. મન મક્કમ કરીને દૂર જતો. હું જ્યારે બહારગામ હતો તે દિવસોમાં જ મમ્મીએ તને સાઈકલ શીખવા જવા દીધેલી. એ વળી તારો આગ્રહ હતો. તારે સાઈકલ પર સ્કૂલે જવું હતું, ને એ પણ જાતે

ચલાવીને - બહેનપણીઓ સાથે. ‘પપ્પા મને નહીં જ શીખવા દે’ એવું કહીને તું એ દિવસોમાં સાઈકલ શીખી ગઈ. તારી એ કઠોર સાધનાના પ્રતીક જેવો એક ઘા તારી કોણીએ થયેલો મેં જોયો ત્યારે મને એની જાણ થયેલી.

એટલે જ મમ્મી મને આ શરૂઆતના દિવસોમાં તને મળવા ય નહીં આવવા દે ને ફોન પણ નહીં કરવા દે. વળી એમાં કેં મોકળાશથી વાત થાય પણ નહીં. તારો ફોન આવે, તું મને ‘hello’ કહે ને તારો અવાજ સાંભળીને મારું મન વિચારે ચડી જાય કે તું મજામાં તો હોઈશ ને? ને આગળ વાત જ ન થાય! એટલે થયું કે એવું શું કરું કે તારી સાથે રહું, તારી પાસે રહું, આપણે વાત કરીએ... હું તારું મન કળી લઉં ને તને ઉપયોગી વાત કરું. અમસ્તું ‘કેમ છે બેટા?’ કહું, ને આમ છતાં નવા વાતાવરણમાં ગોઠવાવાના તારા પ્રયત્નમાં આડો ન આવું. બને તો ઉપયોગી થાઉં. એટલે આ પત્રો લખીને તને આપું છું. આ પત્રો તું ગમે ત્યારે વાંચે, તારી અનુકૂળતાએ, તારા મૂડ પ્રમાણે... એમાં પપ્પા તારી સાથે વાત કરશે. પપ્પા તારી પાસે છે, તારી સાથે છે ને છતાં તારી આડા નથી આવતા એવો અનુભવ તને થાય એટલે આ પત્રોની પોટલી તારા દાગીનાની સાથે મૂકી છે.

આ મેં કરેલો કરિયાવર છે.

બેટા, તારા કરિયાવરમાં મારા પત્રોની આ પોટલીમાં આપણું અંગત આલેખાયું છે અને એનો આદર જમાઈબાબુ અને અન્ય સહુ પરિવારજનો કરે જ એનો મને વિશ્વાસ છે. એ પરિવારના સભ્યો વિશેનું મારું એ અવલોકન છે ને એ ખોટું નથી જ એની મને ખાતરી છે. આ પત્રોમાં મેં કેટલીય એવી વાતો કહી છે, જે ‘આ ઘરની’ છે, પણ એ તારા ‘પેલા ઘર’ના નિવાસમાં ઉપયોગી થાય એવી જ છે. એ કોઈ જાણે તો કાંઈ નુકસાન નથી, પણ તેમ છતાં બધું બધાને સમજાઈ જાય એવું નથી ને બધી જ વાતની સ્પષ્ટતા કરવાનું શક્ય પણ નથી. ક્યારેક ઉતાવળમાં ગેરસમજ થાય, પૂરા સંદર્ભ સ્પષ્ટ ન થાય અને અનાવશ્યક તાણ સર્જાય. પતિગૃહ અને પિતૃગૃહનાં કેટલાંક રહસ્યોનું ગૌરવ તારે જાળવવું રહ્યું. ત્યાંની કેટલીક વાતો તું અમને ન પણ કહે તો મને ખોટું ન લાગે ને એ જ રીતે અહીંની કેટલીક વાતો પણ તારે તારા મનમાં સાચવી રાખવી પડે, કેટલીક ભૂલી પણ જવી પડે.

હું જાણું છું... હૃદયને સ્પર્શેલું, ભૂલી જવું સહેલું નથી અને એને ભૂલી શકાતું પણ નથી. હૃદયના એક ખૂણે એ સચવાયેલું રહે છે અને એના અનુભવને આધારે સુગંધાય કે ગંધાય છે. આ ગંધ-સુગંધ તમારી અત્યંત નિકટ રહ્યા હોય એમને પણ ન કળાય એવું બને. એ તમારી સાથે જ રહે છે. તમારી સાથે જ જાય છે. આવી અંગતતા બધા અનુભવ બાબતે નથી હોતી. છતાં પ્રત્યેક પાસે આવું કેંક તો હોય જ છે અને એના વશની વાત નથી હોતી.

બેટા, બાળવય કે કિશોરવયની મુગ્ધતામાં કેટલાક એવા અનુભવો હોય છે, જેની મીઠાશ અને કડવાશ તમારી અંદર ઉછરે છે અને એની અસર તમારા વર્તનમાં પ્રતિબિંબાય છે. મનોવૈજ્ઞાનિકો કહે છે કે માણસનું બીજું મન એના પોતાનાથી ય અજાણ્યું આવું ઘણું બધું સંઘરતું હોય છે ને એનો જ પડઘો માણસના વર્તનમાં સંભળાય છે. જીવન જીવતાં તમામ પાસે

આવું સંઘરાયેલું કૈંક ને કૈંક હોય જ છે ને એમાં મીઠાશ ઓછી ને કડવાશ વધુ હોય છે.

તારા ઉછેરમાં મેં ખૂબ ધ્યાન રાખ્યું હોય છતાં મારાથી અજાણ્યું એવું ય ઘણું તારી પાસે સચવાયેલું હોય જ. તું સ્વસ્થ વ્યક્તિ તરીકે ઊછરે એવા મારા પ્રયત્નો વચ્ચે પણ આવું કૈંક અસ્વસ્થ કરી જનારું ઝીલાયું હોય જ. મનના સરોવરને તરંગિત કરતી કેટલીય કાંકરી પડતી જ હોય છે. એ વલયો તને અસ્થિર ન કરી દે એનું મેં ધ્યાન રાખ્યું જ છે. આવાં આંદોલન વ્યથિત કે ભયભીત કે કુંઠિત ન કરે એ વિશે મેં સતત જાગૃતિ રાખી છે ને આવી કોઈ ગૂંચ ગાંઠ બને તે પહેલાં જ ઉકેલવાના પ્રયત્ન પણ કર્યા છે. છતાં પુખ્તવયે આવી કોઈ ગ્રંથિનો પ્રતિધ્વનિ તારાં વાણી-વર્તન-વ્યવહારમાં ઝીલાય પણ ખરો અને એનાં મૂળ શોધવા પાછા પગલે લાંબી સફર કરવા છતાંય ન પકડાય એવું ય બને.

માનવમન અત્યંત સંકુલ છે, બેટા!